

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evaluační zpráva Moravská Třebová

Zdenka Hilscher

leden, 2022

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Obsah

Seznam zkratk.....	1
Shrnutí evaluační zprávy	2
1 Úvod.....	4
2 Základní terminologie	4
3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ	6
3.1 Geografický kontext.....	6
3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci.....	6
3.3 Spolupráce obce Moravská Třebová s ASZ v lokalitě.....	13
4 Zadání a cíle evaluace a metodologie	14
4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria	15
4.2 Limity evaluace	17
4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ.....	18
5 Evaluované priority a cíle SPSZ	19
6 Hlavní zjištění.....	24
6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení	24
6.1.1 Dopad 1 - Dostupné služby pro CS osoby ohrožené ztrátou bydlení, v bytové nouzi či zcela bez přístřeší.....	24
6.1.2 Dopad 2 - Konceptní řešení bytové politiky města	27
6.2 Naplňování cílů KPSVL	30
6.2.1 Adresnost a relevance.....	30
6.2.2 Konzistence s potřebami	30
6.2.3 Koordinace a synergie na úrovni opatření	31
6.2.4 Udržitelnost	32
6.3 Spolupráce aktérů a ASZ	33
7 Závěry evaluace a doporučení	34
Seznam tabulek.....	37
Seznam schémat.....	37
Seznam příloh	37
Seznam literatury	37

Seznam zkratek

ASZ – Odbor (Agentura) pro sociální začleňování

CS – Cílová skupina

EZ – Evaluační zpráva

KPSS – Komunitní plánování sociálních služeb

KPSVL – Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám

LP – Lokální partnerství

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT - Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

MÚ – Městský úřad

NNO – Nevládní nezisková organizace

OPZ – Operační program Zaměstnanost

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

PnB – Příspěvek na bydlení

PnŽ – Příspěvek na živobytí

SAS – Sociálně aktivizační služba

SAS RD – Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi

SPSZ – Strategický plán sociálního začleňování

SVL – Sociálně vyloučená lokalita

ÚP – Úřad práce

VA – Vstupní analýza

Shrnutí evaluační zprávy

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s obcí Moravská Třebová v letech 2019 – 2021 na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování, konkrétně implementace opatření, která se týkají oblasti bydlení – toto tematické zúžení je dále vysvětleno v kapitole 4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ. Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci. **Cílem zprávy je** popsat efekt jednotlivých opatření a jejich vliv na dosažení plánovaných dopadů, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli podpory a tvůrcům národních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování ve městě Moravská Třebová i v jiných lokalitách, kde působí ASZ, a rovněž pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení.

Úvodní část zprávy je věnovaná obecné charakteristice lokality, popisu sociálního vyloučení, dále popisu hlavních témat v oblasti bydlení, zaměstnanosti, dluhů a sociálních služeb. V kapitole jsou uvedena některá významná statistická data, která popisovaný stav dokreslují. Nejvýznamnějšími sděleními této části, vztahujícími se k tématu bydlení, je absence koncepčního řešení bydlení ve městě, neefektivně využívaný a nadále rozprodávaný městský bytový fond a existence početné skupiny obyvatel potýkající se s bariérami na trhu s bydlením.

Plnění navrhovaných opatření v SPSZ je znázorněna v Tabulce 4 *Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení*, z které je patrné, že větší část navrhovaných aktivit je úplně nebo alespoň částečně realizována. SPSZ byl koncipován tak, aby hlavním hybatelem změn bylo město, nicméně iniciativa je v současnosti převážně v rukou neziskové sféry. Realizátorem většiny opatření je pardubická nezisková organizace SKP-CENTRUM, o.p.s., které v Moravské Třebové působí teprve třetím rokem.

Tato organizace v rámci KPSVL realizuje projekt s názvem „*Služby podpory bydlení v Moravské Třebové*“, jehož klíčovými aktivitami jsou (1) provoz denního centra pro cílovou skupinu (CS) osoby ohrožené ztrátou bydlení, (2) poskytování specializovaného poradenství v oblasti bydlení a (3) formování Platformy pro dostupné bydlení.

Na základě cílů SPSZ a těchto projektových aktivit byly definovány dva dopady, které byly následně podrobeny hlubší analýze:

- Dostupné služby pro CS osoby ohrožené ztrátou bydlení, v bytové nouzi či zcela bez přístřeší;
- Koncepční řešení bytové politiky města.

První dopad byl evaluačním šetřením vyhodnocen jako naplňovaný. První dvě aktivity projektu SKP-CENTRA ošetřují potřeby nejpotřebnějších obyvatel města. Agenturou provedený monitoring projektů KPSVL prokázal vysoký zájem CS o nabízené služby. Je však reflektováno množství jiných služeb a opatření, které ve sledovaném období nebyly předmětem řešení (např. noclehárna). Tematizována by měla být také udržitelnost realizovaných aktivit.

O druhý dopad usiluje třetí aktivita projektu SKP-CENTRA. V rámci Platformy pro dostupné bydlení jsou propojováni aktéři na poli práce s CS, jsou zapojováni zástupci soukromého

sektoru a především je vytvářena koncepce dostupného bydlení adresována zástupcům města. V době evaluačního šetření nebyla jiná opatření směřující ke koncepčnímu uchopení bytové politiky města zaznamenána.

Doporučení, která vzešla z evaluačního šetření, jsou následující:

(1) Projektové aktivity SKP-CENTRA naplňují jen některé potřeby osob ohrožených ztrátou bydlení. Pokud má být jejich situace dlouhodobě ošetřena, jsou nutné návazné služby a především nabídka sociálního či dostupného bydlení. Zástupci města by se ve spolupráci s SKP a soukromým sektorem měli těmito limity zabývat.

(2) Dalším doporučením adresovaným zástupcům města je finanční a všeobecná podpora realizovaných aktivit, prokazujících potřebnost ve městě. Podporou města bude také významně sníženo riziko jejich nepokračování.

(3) Zástupcům města dále doporučujeme aktivně se zabývat koncepcí bydlení vytvořenou iniciativami SKP-CENTRA. Koncepce by měla ošetřovat dílčí témata, jako jsou chybějící byty, nedostatečná práce s městským bytovým fondem, privatizace tohoto fondu, revize systému přidělování městských bytů a další. Město by mělo zaměřit pozornost nejen na CS osob ohrožených sociálním vyloučením, ale také na širokou veřejnost, která se taktéž potýká s bariérami na trhu s bydlením.

(4) Vzhledem k tomu, že je dostupnost bydlení tématem pro širokou veřejnost, místní aktéři by mohli zvážit také zřízení „kontaktního centra bydlení“ (např. po vzoru Magistrátu města Brna¹). „Bytová kancelář“ by byla zastřešena Odborem majetku a investic či Odborem pro sociální věci a školství a nabízela by veškeré informace o možnostech bydlení ve městě a okolí, ale především také přímo zprostředkovávala sociální a dostupné byty vyčleněné z městského bytového fondu.

¹ Vice na stránkách MMB, viz <https://www.bрно.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-3-namestka-primatorky/bytovy-odbor/>

1 Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s obcí Moravská Třebová v letech 2019 - 2021 zpracované na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování města Moravská Třebová pro období 2019 - 2022, konkrétně implementace opatření, která se týkají oblasti bydlení – toto tematické zúžení je dále vysvětleno v kapitole 4.3. Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci. Cílem evaluace je **zhodnotit efekt jednotlivých opatření a lokálního partnerství na dosahování dopadů**, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli finanční podpory, příp. tvůrcům národních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování v lokalitě i v omezených možnostech v jiných lokalitách, kde působí ASZ, případně pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení.

2 Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování, která je od roku 2020 jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR, byla v roce 2008 (ještě jako odbor Úřadu vlády ČR) ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. V lednu 2020 se stala součástí struktury Ministerstva pro místní rozvoj ČR, konkrétně sekce pro bydlení a sociální začleňování a i nadále je samostatným odborem pro sociální začleňování. Jejími dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci/obcích je **sítování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **lokální partnerství** (LP), platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytyčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Strategické cíle, opatření k jejich dosahování a jiné inkluzivní aktivity jsou ukotveny v dokumentu s názvem **Strategický plán sociálního začleňování** (SPSZ), který je za odborné a facilitační podpory lokálního konzultanta ASZ vytvářen lokálním partnerstvím obce. SPSZ je ústředním nástrojem řešení sociálního začleňování v konkrétní obci, podle něhož spolupráce ASZ a obce probíhá, a na jehož základě je také možné zhodnotit úspěch intervencí a spolupráce aktérů včetně ASZ.

ASZ za dobu svého působení dosáhla značných úspěchů, především v odborném zmapování problému sociálního vyloučení a možností jeho řešení a v rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. Podařilo se jí v lokálních samosprávách implementovat nové způsoby práce představované především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Je schopna také pojmenovávat sociální problém přesněji a šířeji i s jeho příčinami, čímž je umožněna změna vnímání problému aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu k segregačním a restriktivním praktikám, v nichž vidí řada lokálních politiků jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však naráží také na určité **limity**. Jedním z limitů je skutečnost, že vůči partnerům nedisponuje vlastními finančními zdroji a sehrává tak primárně úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky. ASZ je tedy hlavně zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám** (KPSVL), který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají **ztížený přístup ke zdrojům** běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra **stigmatizace** ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s **několika zásadními existenčními problémy zároveň**, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na státní podpoře, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele sami o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě** (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi něž se řadí např. životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení

ze společnosti může postihnout kohokoliv, nehledě na jeho etnickou příslušnost. Tomu také odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ

3.1 Geografický kontext

Město Moravská Třebová je správním centrem ORP, které zahrnuje 33 obcí s celkovými 25 972 obyvateli², z toho k 1. 1. 2021 činil počet obyvatel samotného města 9795 osob³. Město se nachází ve východní části Pardubického kraje, na území okresu Svitavy. Od krajského města je vzdáleno 80 kilometrů, nejbližší krajské město je Olomouc, která je vzdálena 50 km, blíže než Pardubice je také Brno, a to 70 kilometrů.

Moravská Třebová leží na regionální železniční trati spojující Českou Třebovou a Chornici a na důležité vnitrostátní silnici č. 442, vedoucí z Mohelnice do Hradce Králové.

Vzhledem k periferní poloze Moravské Třebové v rámci Pardubického kraje se místní občané vyrovnávají se zhoršenou dopravní dostupností. Ačkoliv je v Moravské Třebové zavedena vlaková doprava, není žádné z výše zmíněných měst dostupné hromadnou dopravou dříve než za cca 90 minut. Dopravní nedostupnost je z části ovlivněna nedostatečnou koordinací jízdních řádů na mezikrajské úrovni. (Vstupní analýza, 2019)

Poloha města má zásadní vliv také na vztah ke krajské metropoli, protože přirozeným spádovým centrem je pro obyvatele spíše Olomouc. Jak uvádí Vstupní analýza, z města průběžně odcházejí hlavně mladší a kvalifikovanější obyvatelé, kteří se usazují ve větších městech, kde je větší šance pro přiměřené pracovní uplatnění, kulturní a společenské vyžití, nebo tam, kde jsou možnosti vhodného bydlení odpovídající platovým podmínkám. Problémy s přiměřeným uplatněním však mají i někteří příslušníci střední a starší generace, především pak ženy, které dříve pracovaly v dominantní textilní výrobě, jež z velké části zanikla. Jedním z klíčových problémů města je také nedostatek lékařů, zejména v oborech pediatrie, stomatologie a psychiatrie. (Vstupní analýza, 2019)

Území je někdy označováno také jako vnitřní periferie a to nejen vzhledem k okrajové poloze v administrativně příslušném kraji, ale také v historickém kontextu. Území bylo tzv. německojazyčným ostrovem, německé obyvatelstvo bylo z většiny v polovině minulého století vystěhováno a následně dosídleno převážně českým obyvatelstvem.

3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci

Pro vytvoření obrazu lokality socioekonomickou optikou zde stručně charakterizujeme jednotlivé oblasti, kterými jsou zaměstnanost, zadluženost a sociální vyloučení (téma sociálních dávek je zahrnuto do pasáže k tématu sociálního vyloučení). Poté věnujeme prostor oblasti bydlení, která byla v rámci tematického zúžení vyhodnocena jako jedna z nejpodstatnějších v dané lokalitě. Jde do značné míry o shrnutí podstatných informací z dostupných analýz, především ze Vstupní analýzy (VA, 2019) vypracované při vstupu ASZ

² Zdroj: Český statistický úřad: Počet obyvatel v ORP k 1. 1. 2021.

³ Zdroj: Český statistický úřad: Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2021.

do lokality a analytických částí strategických dokumentů. Některá data jsou potom aktualizována.

Zaměstnanost

Jak uvádí Vstupní analýza (VA), v rámci ekonomické transformace došlo v 90. letech k zásadní přeměně trhu práce a útlumu do té doby převažující textilní výroby. V současné době je ve městě dominantním odvětvím výroba a zpracování plastů pro automobilový průmysl, spojené především s firmou REHAU AUTOMOTIVE, s.r.o., nyní největším soukromým zaměstnavatelem ve městě, ale i s dalšími subjekty jako ATEK, s.r.o., TREBOPLAST, s.r.o. nebo ABNER, s.r.o. Významným průmyslovým sektorem je rovněž zdejší tradice obrábění kovů, zastoupené například firmou TONER, s.r.o. (VA, 2019)

Stav nezaměstnanosti v porovnání s údaji za celý Pardubický kraj je mírně vyšší, což také odpovídá srovnání s celorepublikovým průměrem. Konkrétně tedy nezaměstnanost v Moravské Třebové ke dni 31. 8. 2021 činila 3,9 %, v Pardubickém kraji 3,6 % a hodnota za celé území republiky byla 3,6 %⁴. Vývoj situace v období od vstupu ASZ do lokality shrnuje následující tabulka.

Tabulka 1 Hodnoty nezaměstnanosti v Moravské Třebové k prosinci 2018 - 2020

	2018	2019	2020
Procentuální podíl uchazečů o zaměstnání	4,36	4,39	4,62
Počet uchazečů o zaměstnání	281	276	283
Počet uchazečů v evidenci déle než 12 měsíců	53	59	69

Zdroj: MPSV

Nezaměstnanost, která vykazuje relativně stabilní hodnoty (mírné zvýšení nezaměstnanosti lze pravděpodobně spojovat s pandemií), v lokalitě není nejpalčivějším tématem k řešení. Zároveň se zde však projevují některé fenomény, platné pro celé území republiky. Jádrové problémy v této oblasti stanovilo lokální partnerství a otisklo je do evaluovaného SPSZ. Předkládáme v SPSZ definována témata⁵:

- Neexistuje vzor v rodinách
- Není dostatek pracovních míst pro osoby se zdravotním hendikepem s doprovodem / asistencí
- Není program doprovodného opatření / mentoringu
- Není dostatek pracovních příležitostí pro flexibilní úvazky CS se základním či nedokončeným vzděláním (+ kumulace hendikepů – alkohol,...)

⁴ Zdroj: MPSV

⁵ Podrobněji v SPSZ, s. 31.

- Opatření v rámci politiky zaměstnanosti na sebe časově nenavazují (existují prodlevy – rekvalifikace / poradenství vs. práce)

Hlavním aktérem na poli práce s nezaměstnanými je přirozeně místní pracoviště úřadu práce, který uplatňuje zejména některé nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, především veřejně prospěšné práce. Implementace SPSZ dala vzniknout projektové aktivitě v této oblasti a to projektu s názvem „*Hledáme řešení v Moravské Třebové*“⁶ organizace Květná zahrada, z.ú. V rámci tohoto projektu je především nabízeno Individuální a skupinové poradenství v oblasti zaměstnanosti.

Zadluženost

Vstupní analýza uvádí, že předlužení se týká průřezově všech skupin obyvatel Moravské Třebové a problematika není spjatá se sociálním statutem, etnicitou, nezaměstnaností, nebo dalšími běžnými indikátory sociálního vyloučení, nýbrž souvisí spíše s nerealistickými očekáváními nebo nedostatkem socioekonomických kompetencí, které mají za následek neschopnost sestavit a udržet vyrovnaný rozpočet. (VA, 2019)

Z informací uvedených v dostupných analytických dokumentech a dle údajů *Exekutorské komory České republiky* zprostředkovaných serverem mapaexekuci.cz lze usuzovat, že v Moravské Třebové existuje zadluženost v míře, která je ve srovnání s celorepublikovým průměrem, ale především s hodnotami za Pardubický kraj, vyšší. Procentuální podíl počtu osob v exekuci k březnu 2020 je následující: Česká republika – 8,61, Pardubický kraj – 6,52, Moravská Třebová – 9,55.

Vstupní analýza dále uvádí, že s dluhovou problematikou klientů se potýkají všichni pracovníci ve službách sociální prevence i sociální pracovníci městského úřadu (MÚ) a shodně potvrzují, že jde o jeden z největších problémů v lokalitě. (VA, 2019)

Konkrétní data v období od vstupu ASZ do lokality uvádí následující tabulka.

Tabulka 2 Hodnoty nezaměstnanosti v Moravské Třebové k prosinci 2017 - 2020⁷

	2017	2019	2020
Podíl osob v exekuci	9,6	9,56	9,55
Počet osob v exekuci	985	820	820

Zdroj: mapaexekuci.cz

Podstatná je v této oblasti dostupnost dluhového poradenství. Vstupní analýza uvádí, že „ (...) řadě dlužníků se kvůli omezeným kapacitám nedostává odborné pomoci. Jediné specializované pracoviště – Občanská poradna, totiž zaměstnává pouze dva pracovníky celkově na 1,8 úvazku.“ (VA, 2019, s. 52) Na tento prostor k zlepšení poukázalo i Lokální partnerství a definovalo jádrové problémy v SPSZ. Těmi jsou⁸:

- Nedostatečná kapacita dluhových poraden (odborné + terénní);

⁶ R.č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0016193

⁷ Data za rok 2018 nejsou k dispozici.

⁸ Podrobněji v SPSZ, 2019, s. 30.

- Málo osvěty v místě Nízké hodnocení pracovních pozic / úzké spektrum nabízených pracovních pozic;
- Nízký sociální status – chybí pozitivní vzory a vazby;
- Nedostatečné dlouhodobé a systematické vzdělávání v oblasti právní ochrany.

Implementací SPSZ a díky podpoře v rámci KPSVL se podařilo tyto kapacity posílit a to v rámci projektu s názvem „Řešíme dluhy v Moravské Třebové“⁹ organizace Charita Moravská Třebová, která díky němu obsadila další dvě pozice specializující se na dluhovou oblast. V současné době je tedy Občanská poradna Charity, kde je dluhové poradenství nabízeno, hlavním aktérem na poli práce se zadluženými obyvateli lokality. Základní dluhové poradenství nabízí také ostatní poskytovatelé sociálních služeb v místě, či mohou zájemci o tyto služby navštívit poradny v jiných nejbližších městech.

Sociální vyloučení a sociální dávky

Detailní popis charakteristiky sociálního vyloučení v Moravské Třebové přináší Vstupní analýza (VA, 2019). Z rozhovorů provedených v rámci evaluačního šetření lze usuzovat, že tento stav se od roku 2019 výrazně neproměnil. V této části EZ se pokusíme shrnout nejpodstatnější informace.

Správní obvod regionu Moravská Třebová byl na období 2014 – 2020 již poněkolkáté zařazen mezi tzv. území se soustředěnou podporou státu, do kategorie hospodářsky slabé regiony nebo do kategorie regiony s vysoce nadprůměrnou nezaměstnaností¹⁰. Příčiny neuspokojivého stavu, který se projevuje hlavně vysokou nezaměstnaností a zvýšeným výskytem sociopatologických jevů, je potřeba hledat už v historii města (vnitřní „Sudety“) nebo v ekonomické transformaci. (VA, 2019)

V Moravské Třebové absentují sociálně vyloučené lokality ve svém klasickém pojetí či obecném chápání. Nejsou zde žádné prostorově vymezené části města s chybějící infrastrukturou, mediálně zajímavá ghetta nebo špatné čtvrti. Přesto se město výrazně potýká s problematikou chudoby a sociálního vyloučení, která je však specificky rozprostřena, nebo se objevuje v nečekaných souvislostech. Dle mapování MPSV se na území města nachází jedna sociálně vyloučená lokalita a to městská ubytovna na Brněnské ulici. Dle typologie¹¹ sociálně vyloučených lokalit ASZ bylo určeno několik dalších sociálně vyloučených bytových domů. Vedle ubytovny se jedná hlavně o budovy ve správě Františkánského řádu (Řeholní dům menších bratří v Moravské Třebové) přímo ve městě (klášter) nebo v obcích Gruna a Staré Město (fara). Problematicky jsou vnímány také byty v obecním objektu s tzv. holobyty v městské části Boršov. Dále území centra města (Náměstí T. G. Masaryka a některé přilehlé ulice) bylo označeno jako lokalita s vyšším podílem bytových domů s vyšším podílem sociálně vyloučených bytů. Jak uvádí Vstupní analýza, navzdory nesmírné historické hodnotě je prakticky již od konce války centrum považováno za méně atraktivní místo k bydlení, což je dáno hlavně stavebně technickým stavem budov, jejich vnitřními dispozicemi, historií výstavby a obsazování bytů ve městě a také sociální a etnickou strukturou obyvatel v centru. (VA, 2019)

⁹ r.č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0016200

¹⁰ Viz Regiony ČR s intenzivní podporou ze strany státu. [online]. Dostupné z: <https://www.jvmrp.cz/regiony-cr-s-intenzivni-podporou-ze-strany-statu>

¹¹ Více o typologii ve vstupní analýze (VA, 2019).

Významným indikátorem míry zatížení obce sociálními problémy mohou být i počty příjemců různých typů sociálních dávek - především pak vybraných dávek hmotné nouze nebo státní sociální podpory. Konkrétní údaje k Moravské Třebové přináší následující tabulka.

Tabulka 3 Průměrné počty vyplacených dávek PnB a PnŽ v Moravské Třebové v letech 2019 - 2021

	Příspěvek na bydlení	Příspěvek na živobytí
Počet vyplacených dávek v průměrném měsíci r. 2019	232	97
Počet vyplacených dávek v průměrném měsíci r. 2020	229	95
Počet vyplacených dávek v průměrném měsíci 1. kvartálu 2021	207	89

Zdroj: MPSV

Z tabulky je možné vyčíst určitý pozitivní vývoj. Podstatná je ale skutečnost, kterou uvádí Vstupní analýza (zhodnocující data za rok 2019) a to, že ve srovnání s dalšími obcemi Pardubického kraje jsou tato čísla poměrně vysoká, a že Moravská Třebová výrazně přesahuje sledované průměrné podíly jak v rámci kraje, tak celého území České republiky. Dalším zajímavým zjištěním Vstupní analýzy je skutečnost, že velká část příjemců dávek HN má uvedenu adresu ve výše uvedených lokalitách spojených s fenoménem sociálního vyloučení (např. 22 % příjemců dávky příspěvku na živobytí za březen 2019 bydlelo na náměstí T. G. Masaryka). Analytická část SPSZ dokonce uvádí, že téměř 60 % příjemců PnŽ bydlela ve čtyřech definovaných lokalitách, kromě náměstí v ulicích Svitavská, Brněnská a Olomoucká.

Pro celkové zhodnocení statistických údajů slouží tzv. **index sociálního vyloučení**¹², nástroj a ukazatel míry zatížení sociálním vyloučením v dané lokalitě. Ten sleduje také výše uvedené údaje o příjmu sociálních dávek, je ale vzájemným vztahem několika dalších indikátorů.

Těmito indikátory jsou:

- Příjemci příspěvku na živobytí (zdroj dat: MPSV)
- Příjemci příspěvku na bydlení (zdroj dat: MPSV)
- Osoby v exekuci (zdroj dat: Exekutorská komora ČR)
- Dlouhodobě nezaměstnané osoby (zdroj dat: Úřad práce ČR)
- Předčasné odchody ze systému základního vzdělávání – běžné třídy (zdroj dat: MŠMT)

Hodnota (sumační) indexu sociálního vyloučení je výsledkem prostého součtu bodů v té které obci za všechny indikátory. Rozsah hodnot se proto pohybuje v rozmezí 0 až 30 bodů. Hodnoty za Moravskou Třebovou, které máme k dispozici, jsou následující: rok 2017 – 16, rok 2018 – 15, rok 2019 – 13, rok 2020 – 13. Z toho lze usuzovat mírně se zlepšující tendenci.

¹² Více informací na stránkách ASZ: https://www.socialni-zaclenovani.cz/index_socialniho_vyloucení/

Nutno dodat, že téma sociálního vyloučení je veřejností v Moravské Třebové výrazně etnizováno a spojováno s místní romskou komunitou. Jak uvádí Vstupní analýza, Moravská Třebová má poměrně vysoké zastoupení romské populace, která dle odhadů místních aktérů tvoří asi 3 % obyvatel města. Místní Romové patří mezi nejchudší obyvatele města, potýkají se s vysokou a často dlouhodobou nezaměstnaností, zadlužením, tvoří velké procento místních příjemců dávek hmotné nouze a část z nich se zřejmě potýká i se závislostí na drogách. Většina Romů z Moravské Třebové bydlí v centru města, na náměstí a v některých přilehlých ulicích, což je většinovým veřejným míněním vnímáno negativně.(VA, 2019)

Sociální a související služby

Pro úplný přehled o lokalitě zde předkládáme také stručný popis nabídky sociálních a návazných služeb a souvisejících aktivit v Moravské Třebové. Seznam poskytovatelů a poskytovaných sociálních služeb na území města Moravská Třebová lze nalézt v Registru poskytovatelů sociálních služeb MPSV¹³ a plánovaná opatření potom ve Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb města Moravská Třebová. Níže uvedený seznam poskytovatelů sociálních služeb se potom vztahuje primárně k cílovým skupinám osob ohrožených sociálním vyloučením.

- Charita Moravská Třebová - SAS RD (ambulantně a terénně), Odborné sociální poradenství (terénně a ambulantně), humanitární pomoc
- Město Moravská Třebová - Odborné sociální poradenství (terénně a ambulantně)
- SKP-CENTRUM, o.p.s. - sociální rehabilitace
- Bonanza Vendolí, z.ú. - SAS RD (terénně)
- Laxus z.ú - Adiktologická ambulance Svitavy, Terénní program
- Domov pro rodinu, z.s. - Azylový dům pro rodiče s dětmi

Další významné aktivity mimo sociální služby:

- Květná zahrada, z.ú. - projekt „*Hledáme řešení v Moravské Třebové*“ - poradenství v oblasti zaměstnanosti.
- Město Moravská Třebová – projekt „*Podpora sociálního začleňování v Moravské Třebové*“ - komunitní klub, podpora komunitní práce na obci, domovníci.
- SKP-CENTRUM, o.p.s. - projekt „*Služby podpory bydlení v Moravské Třebové*“ - Kontaktní centrum bydlení, Platforma pro dostupné bydlení.

Oblast sociálních a návazných služeb byla významně posílena v posledních dvou až třech letech, a to díky spolupráci ASZ, avšak také díky příznivé politické reprezentaci, která iniciovala vznik nového Odboru sociálních věcí a školství a také vstup některých významných organizací do města. Vstupní analýza a také analytické část SPSZ tak poukazují na některé nedostatky v síti sociálních služeb, především v práci s osobami ohroženými ztrátou bydlení,

¹³ Viz Registr poskytovatelů sociálních služeb MPSV: Moravská Třebová. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/rozsirene_hledani_sluzby.do?si=&spo=&spd=&zn=&srp=pdaz&zak=Pardubick%C3%BD&zaok=Svitavy&zao=Moravsk%C3%A1+T%C5%99ebov%C3%A1&zau=&pn=πc=&SUBSESSION_ID=1527078487575_1&sbmt=Vyhledat

v nedostatečné kapacitě dluhové poradny, absenci pobytových služeb atd. Dominantním poskytovatelem sociálních služeb byla Charita Moravská Třebová a mnohé potřeby obyvatel města nebyly ošetřovány. Některé tyto limity byly však právě v poslední dekádě vyřešeny a aktuální nabídka služeb pro danou CS je oslovenými respondenty považována za dostatečnou.

Bydlení

Oblast bydlení se stala předmětem tematického zúžení. Vzhledem k tomu, že jedním z hlavních důvodů k navázání spolupráce s ASZ bylo právě koncepční řešení bydlení, je tématu věnována značná část Vstupní analýzy. V tomto dokumentu je detailně popsán městský bytový fond a komerční sféra s byty, autorka charakterizuje neohroženější skupiny na trhu s bydlením a popisuje lokální aktéry, kteří se bydlením dané CS zabývají. Podstatné informace, nezbytné k pochopení širšího kontextu, v němž SPSZ vznikalo, stručně uvádíme níže v několika bodech. Ještě před tím však představíme škálu poskytovatelů bydlení pro danou CS ve městě.

- Město a městský bytový fond – ten čítá 283 bytů (z toho 56 bytů zvláštního určení v penzionu převážně pro seniory) a zahrnuje také městskou ubytovnu¹⁴ s 42 lůžky ve správě Technických služby Moravská Třebová s.r.o.
- Řád menších bratří – Františkánský klášter – poskytuje ubytování pro potřebné (jednotlivce i rodiny) v prostorách kláštera a dvou farách v menších obcích.¹⁵
- Domov pro rodinu, z.s. - Azylový dům pro rodiče s dětmi – sociální služba poskytovaná ve městě od 2021 s kapacitou 38 lůžek.
- Komerční sféra – byty + ubytovny (významněji HEDVA PRIMA a.s.)
- Stavební bytové družstvo Moravská Třebová

(1) Ve městě existuje poměrně početná skupina lidí, která není schopná si ze svých příjmů pořídit, nebo jen s obtížemi zvládá hradit bydlení na soukromém trhu. Skupinami nejvíce znevýhodněnými na běžném trhu s bydlením jsou ohrožené rodiny, samoživitelky a osoby či jednotlivci ohrožené ztrátou bydlení (včetně například seniorů s nízkými příjmy) nebo ti, kteří jsou již na ulici.

(2) Ve městě je reflektován nedostatek dostupných bytů, a to nejen pro danou cílovou skupinu. Volné bytové kapacity jsou velmi omezené a to jak v případě soukromých bytů, tak bytů v rámci městského bytového fondu. Bariéry na trhu s bydlením se v různé míře dotýkají nejširší veřejnosti.

(3) Město nedisponuje dostatečnými kapacitami bytů, aby tuto nouzi svých občanů mohlo efektivně řešit. Pro uvedené skupiny sociálně potřebných nejsou v městském bytovém fondu vyčleněny konkrétně žádné sociální byty, ačkoliv v praxi většina, především pak nově přidělovaných bytů plní v podstatě sociální funkci. Město přiděluje byty ve svém vlastnictví na základě potřeby (vyhodnocení sociální situace příslušnou komisí), poptávka však

¹⁴ V roce 2015 byla při šetření MPSV označena za sociálně vyloučenou lokalitu.

¹⁵ Řád františkánů (Řeholní dům řádu menších bratří) poskytuje ubytování a zázemí osobám v bytové nouzi ve třech svých objektech na různých místech. Jedná se jak o jednotlivce, páry, rodiny s dětmi či samoživitelky. Nejde o registrovanou sociální službu. Více např. ve Vstupní analýze.

výrazně převyšuje nabídku. V roce 2020 bylo přiděleno 19 bytů, přičemž počet žádostí převyšuje počet 150¹⁶. V „prosociálně“ přidělovaných bytech nicméně není poskytována podpora jejich obyvatelům.

(4) Omezené kapacity bytového fondu způsobují, že osoby v bytové nouzi (např. matky samoživitelky) často žijí v bytech soukromníků, kteří do objektů neinvestují a domácnosti tak žijí v nevyhovujícím bydlení. Majitelé soukromých bytů navíc v posledních letech hospodářského oživení pronajímají byty také sezónním nebo zahraničním dělníkům, což zvyšuje ceny nájemného a zároveň se tím zvyšuje nedostupnost bydlení pro občany Moravské Třebové.

(5) Evidován je vysoký počet osob žijících v městské ubytovně (cca 35 osob) a v ubytování, které potřebným poskytují bratři Františkáni (cca 60 osob).

(6) Problematicky je vnímáno centrum města, které část veřejnosti považuje za „ghetto“, protože tamní městské byty dlouhodobě obývá převážně místní romská komunita.

Na další problémy, především na (7) absenci specializované sociální práce s lidmi nejohroženějšími na trhu s bydlením a (8) chybějící koncepci bydlení ve městě, zareagoval projekt podpořený v rámci KPSVL. Konkrétně jde o aktuálně realizovaný projekt s názvem „*Služby podpory bydlení v Moravské Třebové*“ organizace SKP-CENTRUM, o.p.s., který implementuje navrhovaná opatření v SPSZ a usiluje o zlepšení situace v oblasti bydlení ve městě. Pracuje s cílovou skupinou osob bez domova, osob v substandartním bydlení, osob, kterým hrozí ztráta bydlení a osob v akutní bytové nouzi. SKP-CENTRUM je aktuálně hlavním poskytovatelem podpory při hledání bydlení. V rámci individuální sociální práce se touto oblastí zabývají také Odbor sociálních věcí MÚ, Charita se službami SAS a Občanská poradna, Bonanza Vendolí s terénní službou SAS a Azylový dům pro rodiče s dětmi.

3.3 Spolupráce obce Moravská Třebová s ASZ v lokalitě

Průběh spolupráce zde shrnujeme do několika podstatných časových mezníků:

- V roce 2017 byla zahájena spolupráce s lokalitou v režimu vzdálené dílčí podpory pro oblast bydlení a spolupráce se postupně rozvíjela i o další oblasti podpory. Byly vypracovány základní analytické dokumenty adekvátně s vývojem spolupráce.
- V roce 2018 byla vytvořena „Podkladová analýza k připravované koncepci bydlení města Moravská Třebová“, která kromě velmi podrobného výzkumu v oblasti bydlení zahrnuje rovněž popis a charakteristiky dalších oblastí sociálního vyloučení.
- V dubnu 2019 bylo podepsáno „Memorandum o spolupráci“ tehdejší starostou města a od května přechází lokalita do režimu intenzivní komplexní podpory a spolupráce se řídí Metodikou KPSVL. Spolupráce se zaměřuje na všechny oblasti realizace strategií sociálního začleňování.

¹⁶ Z rozhovoru se zástupkyní Odboru majetku a investic, dne 29. 9. 2021. Přidělování bytů se řídí dokumentem Pravidla pro přijímání a evidenci žádostí o nájem bytu a pro přidělování bytů v majetku města Moravská Třebová (vnitřní předpis č. 7/2019)

- V červnu 2019 došlo k prvnímu setkání a ustanovení „Lokálního partnerství Moravská Třebová“. Byly vytvořeny tematické podskupiny v Pracovní skupině sociálního začleňování (PSSZ).
- Od září 2019 v lokalitě působí manažerka SPSZ, která je zároveň také vedoucí nově vzniklého Odboru školství a sociálních věcí. Do té doby roli zastávala tajemnice MÚ. V říjnu následně byla dokončena Vstupní analýza a v listopadu schválen Strategický plán sociálního začleňování.
- V létě 2001 probíhal monitoring projektových aktivit podpořených v rámci KPSVL, dokončen byl v měsíci září.
- Aktuálně, tedy v době zpracování evaluační zprávy (říjen – listopad 2021), probíhají jednání o další spolupráci města s ASZ. Oslovení respondenti se pro další spolupráci vyjadřují kladně.

4 Zadání a cíle evaluace a metodologie

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s Agenturou pro sociální začleňování byla zvolena dopadová evaluace založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí. Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny (Štolfová & Konečný, 2018). Východiskem teorie změny je strategický plán sociálního začleňování evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže ve schématu 1. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Schéma 1 Postup při stanovování dopadů intervencí

V úvodní fázi evaluace lokality je vytvářen evaluační design, do něhož jsou zaneseny strategické a obecné cíle ze SPSZ, opatření, kterými jsou dosahovány, jejich výstupy a očekávané dopady spolu s evaluačními ukazateli. Realizované a nerealizované výstupy jsou zjišťovány za pomoci lokálního konzultanta či místních aktérů a dopady jsou definovány s ohledem na specifický kontext lokální situace. V případě některých intervencí – typicky u posilování kapacit sociálních služeb – zůstáváme při formulování dopadů spíše na úrovni výstupů, neboť zjišťování dopadů by vyžadovalo využití výrazně robustnějších výzkumných metod, než umožňuje evaluační proces v ASZ.

Při evaluaci ve městě Moravská Třebová byly využity následující **výzkumné metody a techniky**:

- **Polostrukturované rozhovory** s těmito respondenty:
 - lokální konzultantka
 - bývalá metodička KPSVL
 - expert pro oblast bydlení ASZ
 - expert pro oblast sociálních služeb ASZ
 - odborník na výzkumy ASZ
 - manažerka SPSZ a vedoucí Odboru sociálních věcí a školství MÚ Moravská Třebová
 - tajemnice města Moravská Třebová
 - pracovnice Odboru majetku a investic MÚ Moravská Třebová
 - ředitel organizace SKP-CENTRUM
 - koordinátorka služby SAS Charita Moravská Třebová
 - ředitelka Azylového domu pro rodiče s dětmi
 - pracovnice Františkánského kláštera
- **Zúčastněné pozorování** – účast na setkání realizátorů projektů KPSVL
- **Desk research**
- **Analýza dat:**
 - Z veřejně přístupných zdrojů (data MPSV, data Generálního ředitelství ÚP, ČSÚ, mapa exekucí, mapa bankrotů)
 - Poskytnutých místními aktéry (data poskytovatelů sociálních služeb)

Evaluační šetření se vyrovnávalo s bariérami, které přinesla zhoršující se epidemická situace. Některé rozhovory tak probíhaly v online prostředí či telefonicky.

4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria

Jak již bylo uvedeno výše, účelem evaluace je posoudit míru naplňování cílů specifikovaných v SPSZ 2019 – 2022 a také dopady implementovaných opatření na cílovou skupinu. Posouzení dopadů není možné bez detailní analýzy jednotlivých opatření, resp. projektů, vždy s ohledem na jejich adresnost, relevanci a konzistenci vůči potřebám cílové skupiny, s ohledem na koordinaci s ostatními aktéry, a také s ohledem na podporu synergií relevantních pro podporu osob ohrožených sociálním vyloučením. Evaluace zároveň přihlíží na prosazení změny v oblasti sociálních (integračních) politik v lokalitě, včetně zhodnocení činnosti lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ.

Klíčové otázky, které navigují evaluaci, jsou strukturovány takto:

Dopady, resp. konsekvence přijatých opatření

- Přispívají realizovaná opatření k dosažení definovaných dopadů?
- Které partikulární aspekty opatření přispěly k prosazení změn (př. Změny v politické reprezentaci)?
- Komu konkrétně dopady opatření pomohly, jakým způsobem a za jakých okolností?
- Lze realizovaným opatřením připsat dosažené změny? Je možné realizovaná opatření upravit tak, aby bylo změn dosaženo?
- Objevily se nějaké nezamýšlené dopady (pozitivní a negativní) opatření, např. dopady na vztahy mezi lokálními aktéry?
- Jaký byl vliv ostatních faktorů (nad rámec jednotlivých opatření), které ovlivnily dosažení cílů?
- Jaký byl vliv pandemie Covid-19?
- Jaké další investice a či podpora jsou vyžadovány pro to, aby byla zajištěna udržitelnost výsledků dosažených v rámci opatření?

Adresnost a relevance

- Adresují opatření skutečné potřeby cílové populace osob? Jak přesně je CS definována?
- Byla opatření vhodně nastavena pro to, aby adresovala potřeby osob nejvíce ohrožených sociálním vyloučením?
- Mohou být opatření adresována také na širší okruh společnosti?

Konzistence

- Je rozsah opatření z pohledu kapacit služeb konzistentní s potřebami osob ohrožených sociálním vyloučením v dané lokalitě?
- Je z pohledu konkrétního nastavení opatření konzistentní s potřebami širšího pojetí CS?

Koordinace

- Změnila se koordinace mezi aktéry implementujícími jednotlivá opatření v dané lokalitě?
- Které jiné faktory měly na koordinaci vliv?

Udržitelnost

- Jaké jsou hlavní faktory (interní i externí), které pozitivně či negativně ovlivní udržitelnost opatření?
- Kdo drží zodpovědnost za udržitelnost opatření?

Klíčové otázky, které navigují evaluaci v oblasti hodnocení **lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ**, jsou následující:

- Jaké bylo očekávání klíčových aktérů od Lokálního partnerství?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí proces přípravy SPSZ?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí podporu poskytovanou ASZ? Jak spolupracují?
- Jaké hlavní úsilí nyní vyvíjí obec v oblasti přístupu k sociální problematice a sociálnímu vyloučení?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí celkovou užitečnost SPSZ?

- Podařilo se zachytit všechny relevantní aktéry a zahrnout je do spolupráce?
- Měla jejich spolupráce efekt ve smyslu nových projektů nebo zvýšení kapacity již existujících?
- Je spolupráce udržitelná do budoucna?

Analytická část (kap. 6 – Hlavní zjištění) je členěna dle jednotlivých evaluačních kritérií, kde v jednotlivých podkapitolách evaluace usiluje o zodpovězení otázek uvedených výše.

4.2 Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifík práce ASZ.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která jsme zmiňovaly již v předchozí kapitole, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, kteří jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Problémem pro aplikaci dopadové evaluace je rovněž skutečnost, že strategické plány sociálního začleňování mnohdy nejsou vytvořeny ve vhodné logické struktuře, která by implikovala očekávané dopady. S tím souvisí také **absence průběžného monitoringu výstupů a sběru potřebných dat**¹⁷ a informací pro hodnocení změn stavu sociálního vyloučení či postupu průběhu sociální integrace.

Zároveň musíme vzít úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systémové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám. Data, která jsou poskytována místními aktéry, pak mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů.

¹⁷ V létě roku 2021 v lokalitě proběhl monitoring dopadů projektů ve vztahu k opatřením navrženým v SPSZ.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejvěrnější obraz stavu lokality.

4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ

Po provedení několika pilotních evaluací se ukázalo, že komplexní evaluace, tj. evaluace dopadů všech realizovaných cílů a opatření SPSZ, je kapacitně náročná a tato náročnost s velikostí města obvykle stoupá. Zároveň opatření v některých tematických oblastech mají menší rozsah a záběr a jejich vliv na celkovou situaci v dané oblasti (např. bezpečnosti) je menší a zároveň předvídatelný i bez podrobné evaluace. Proto evaluační tým po diskuzi s řídicím orgánem projektu OPZ přistoupil k tematickému zúžení každé evaluace. **Další evaluační zprávy včetně této se proto zaměří vždy na zhodnocení jedné vybrané oblasti definované v SPSZ** na základě tematických oblastí řešených Agenturou pro sociální začleňování. Při výběru této oblasti bude přihlédnuto ke specifickým evaluované lokality – rozsah opatření tematické oblasti v dané lokalitě a rozsah naplněných opatření, další plánované zaměření obce v oblasti sociálního začleňování – i k zajištění pestrosti evaluovaných témat napříč lokalitami. Na základě těchto měřítek byla **v obci Moravská Třebová vybrána pro evaluaci oblast bydlení**, která se průřezově dotýká v SPSZ oblastí zdraví a bezpečnost.

5 Evaluované priority a cíle SPSZ

Evaluovaný SPSZ je rozdělen na tematické oblasti Dluhy, Bezpečnost, Zdraví, Bydlení a Zaměstnanost. Poměrně obsáhlé zpracování SPSZ je věcné a srozumitelné. Jsou zde konkrétně definovány role jednotlivých aktérů, podílejících se na tvorbě SPSZ. Značný prostor je věnován také analytické části, kde jsou popsána klíčová témata k řešení. Pro identifikaci příčin hlavních problémů byla využita tzv. Metoda stromování¹⁸.

Evaluační zpráva se zaměřuje na oblast bydlení. Příčinou této volby je skutečnost, že koncepční řešení bydlení bylo jednou z hlavních ambicí SPSZ a celé spolupráce s Agenturou pro sociální začleňování. Téma se však průřezově dotýká všech ostatních oblastí, protože na podobu situace bydlení v lokalitě má přímý či nepřímý vliv také stav nezaměstnanosti, zadluženosti, bezpečnosti a zdraví jejich obyvatel a také nabídka sociálních a návazných služeb. V následující tabulce nicméně vyhodnocujeme pouze segment SPSZ s cíli a opatřeními přímo spjatými s tématem bydlení.

Hlavním nositelem navržených opatření v oblasti bydlení mělo být dle evaluovaného SPSZ město, skutečným realizátorem konkrétních aktivit je však pardubická organizace SKP-CENTRUM, o.p.s., jejíž vstup do Moravské Třebové inicioval bývalý starosta města a která se během posledních dvou let etablovala na poli poskytovatelů sociálních služeb a se sociálními službami spjatých aktérů. V návaznosti na SPSZ a díky podpoře z OPZ je aktuálně realizován projekt „Služby podpory bydlení v Moravské Třebové“¹⁹.

Tabulka 4 Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení

Strategie intervence	Prioritní oblast 5 Bydlení
Specifický cíl 5.1	V Moravské Třebové se snižuje počet osob bez domova a lidí ohrožených jeho ztrátou
Opatření 5.1.1	Je zajištěna terénní práce a sociální rehabilitace v oblasti bydlení s důrazem na včasný záchyt, depistáž ohrožených osob a individuální práci. Ze strany realizátora je zajištěna dostatečná informovanost CS o dostupných bytech a postupu jak si o byt požádat. Je pracováno s motivací osob z CS.
Zdroj finančního krytí:	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1
Implementační subjekt	Obec, NNO
Předpoklad realizace:	- poskytnutí dotace, koordinace zapojených subjektů, kvalifikovaný a dostupný realizátor, zařazení služby do krajské sítě, zajištění vícezdrojového financování služby z rozpočtu města
Splnění/nesplnění	Odůvodnění

¹⁸ „Metoda stromování“, vychází z uplatňovaného přístupu logického rámce, jehož cílem je detailní a přehledné znázornění problémů a příčin, které vedou k nežádoucím jevům v lokalitě. Metoda práce stojí na definici tzv. „jádrového problému“, který obecně vystihuje nežádoucí situaci. Tento obecný problém je dále doplňován o jasné definované příčiny a podpříčiny, které jej způsobují. Vše je zaznamenáváno do přehledné mentální mapy tzv. „stromu problémů a příčin“, který poskytuje ucelený obrázek toho, jak hluboký jádrový problém je a co konkrétně jej způsobuje.

¹⁹ R.č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0016190

ano	- Organizace SKP-CENTRUM, o.p.s. v souladu s cíli SPSZ realizuje projekt „Služby podpory bydlení v Moravské Třebové“ – realizace 1. 7. 2020 až 30. 6. 2022. V rámci projektu je CS v Moravské Třebové systematicky monitorována, prostřednictvím individuální práce s klienty jsou posilovány kompetence CS v oblasti bydlení. Dílčím cílem projektu je realizace „Kontaktního centra bydlení“, které funguje také jako denní centrum pro CS (sprcha, praní apod.) - Opatření okrajově naplňuje také projekt Města Moravská Třebová „Podpora sociálního začleňování v Moravské Třebové“ - realizace 1. 7. až 31. 10. 2022. Jednou z klíčových aktivit projektu, které se zabývá především sociální komunitní prací s místní komunitou Romů, je zřízení dvou pozic domovníků, kteří pracují jako prostředníci mezi nájemníky a vlastníkem nemovitosti.
Opatření 5.1.2	Vyčlenění pracovníka pro zajištění koordinační a poradenské role v tématu sociální práce s osobami v substandardním bydlení a ohroženými ztrátou bydlení. Zmapování kapacit soc. odboru případně jeho personální posílení.
Zdroj finančního krytí:	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1
Implementační subjekt:	Obec
Předpoklad realizace:	- poskytnutí dotace, politická podpora
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	- Organizace SKP-CENTRUM, o.p.s. v souladu s cíli SPSZ realizuje projekt „Služby podpory bydlení v Moravské Třebové“ – realizace 1. 7. 2020 až 30. 6. 2022. V rámci projektu je poskytováno specializované poradenství v oblasti bydlení, a to jak terénně, tak také ambulantně v rámci „Kontaktního centra bydlení“. - Opatření okrajově naplňuje také projekt Města Moravská Třebová „Podpora sociálního začleňování v Moravské Třebové“ - realizace 1. 7. až 31. 10. 2022. Jednou z klíčových aktivit projektu je zřízení dvou pozic domovníků, kteří pracují jako prostředníci mezi nájemníky a vlastníkem nemovitosti Opatření však bylo cíleno především na samotné město, sociální odbor posílen o tuto oblast nebyl, naplňování opatření zůstává ve značné míře v rukou NNO.
Opatření 5.1.3	Je zajištěna návazná sociální práce. Sociální práce se týká prevence ztráty bydlení, podpory při nastěhování a udržení si standardního bydlení, případně práce s relapsem.
Zdroj finančního krytí:	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1
Implementační	NNO, obec, PO, CPO

subjekt:	
Předpoklad realizace	- poskytnutí dotace, koordinace zapojených subjektů, kvalifikovaný a dostupný realizátor, zařazení služby do krajské sítě, zajištění vícezdrojového financování služby z rozpočtu města
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Organizace SKP-CENTRUM, o.p.s. v souladu s cíli SPSZ realizuje tento projekt: „Služby podpory bydlení v Moravské Třebové“ – realizace 1. 7. 2020 až 30. 6. 2022. Projektové aktivity ošetřují všechny uvedené potřeby CS.
Specifický cíl 5.2	Sociální práce a služby potřebné k udržení bydlení jsou poskytovány ve vysoké kvalitě
Opatření 5.2.1	Vzdělávání a metodické vedení / supervize pracovníků městského úřadu (odboru sociálních věcí a školství, ale i odboru investic a správy majetku). Zmapování kompetence/zdrojů mezi pracovníky odborů k poskytování informací v tématu bydlení.
Zdroj finančního krytí:	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1
Implementační subjekt	Obec
Předpoklad realizace:	- politická podpora - kvalifikovaný a dostupný realizátor
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	Zástupci města soustředí své kapacity na jinou oblast (komunitní práce), jako nositel tématu bydlení je chápána organizace SKP-CENTRUM, případně Františkánská klášter. Intervencemi SKP-CENTRA na městské ubytovně však došlo k propojení správy městského bytového fondu s poskytovateli sociálních služeb a byla zahájena strukturována práce s obyvateli ubytovny.
Opatření 5.2.2	Zvýšení kvality sociální práce s klienty v oblasti bydlení na úrovni všech místních sociálních služeb. Monitoring kvality sociálních služeb pomocí evaluace projektů.
Zdroj finančního krytí:	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1
Implementační subjekt	Obec
Předpoklad realizace:	- politická podpora, kvalifikovaný a dostupný realizátor, spolupráce a koordinace zapojených subjektů
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	Za částečné plnění lze považovat aktivity nově vytvořeného týmu pro posílení systematické práce s obyvateli městské ubytovny, který je složen z pracovníků SKP-CENTRA, pracovníků MÚ a pracovníků Technických služeb. V rámci projektu města „Podpora sociálního začleňování v Moravské Třebové“ byly dále vytvořeny pozice domovníků, kteří fungují jako prostředníci mezi městskými sociálními pracovníky a obyvateli ubytovny (jeden působí na ubytovně, jeden v centru města). Na oblast bydlení se však úzce specializuje pouze organizace SKP-CENTRUM (a Františkánský klášter). Ostatní poskytovatelé sociálních

	služeb práci s klienty v oblasti bydlení systematicky nerozvíjejí, tzn., zajišťují zakázky týkající se bydlení v rámci běžné přímé práce s klienty bez specializovaného vzdělávání (např. zabydlování metodami housing led nebo housing first). Evaluace projektů neprobíhají.
Opatření 5.2.3	Zpracování mapy služeb – v tištěné i interaktivní podobě, využitelné pro pracovníky města, sociálních služeb i pro klienty samotné.
Zdroj finančního krytí:	Bez finančního krytí
Implementační subjekt	Obec, NNO, PO, CPO
Předpoklad realizace:	- politická podpora, spolupráce a koordinace zapojených subjektů
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	Opatření dosud nebylo realizováno z kapacitních důvodů. Mapa sociálních služeb by dle slov zástupců města měla být zveřejněna v prvním čtvrtletí roku 2022. Poskytovatelé v současnosti používají své interní seznamy služeb.
Specifický cíl 5.3	V Moravské Třebové je koncepčně uchopena bytová i sociální politika, město podporuje výstavbu
Opatření 5.3.1	Jsou dostupné různé formy bydlení pro CS. Vyčleněny jsou vhodné byty pro sociální bydlení, dostupné je též krizové bydlení, byty zvláštního určení, tréninkové a chráněné bydlení. Existuje kategorizace bytů, která vychází ze znalostí místních aktérů a ze zmapované potřeby bydlení jednotlivých cílových skupin. Vzniknou nové smlouvy o bytové výstavbě. Územní plán se shoduje s možností využít volné objekty k rekonstrukci bydlení.
Zdroj finančního krytí:	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1; Program Výstavba MMR
Implementační subjekt	NNO, obec, PO, CPO
Předpoklad realizace:	- politická podpora, poskytnutí dotace, příprava projektové dokumentace, koordinace zapojených subjektů
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	Opatření je částečně naplňováno prostřednictvím projektu SKP-CENTRA: „Služby podpory bydlení v Moravské Třebové“ – realizace 1. 7. 2020 až 30. 6. 2022. Jednou z aktivit projektu je Platforma pro dostupné bydlení, kde jsou daná témata projednávána se soukromými investory a realitními kancelářemi. Výstupem projektu by měla být také koncepce bydlení adresovaná zástupcům města. Město v tomto ohledu v danou chvíli aktivní není, není tedy naplněn předpoklad politické podpory. Žádné ze jmenovaných kategorií bytů prozatím nevznikly.
Opatření 5.3.2	Bytová politika je koordinována pracovní skupinou či jinou platformou, setkání jsou pravidelná. Aktéři komunikují mezi sebou, spolupracují za účelem propojování a koordinování. Město spolupracuje s okolními obcemi v tématu bydlení. Je iniciován vznik pravidelné diskuze v rámci MAS a Svazu obcí, Krajský úřad (RSK).
Zdroj finančního krytí:	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1; bez finančního krytí

Implementační subjekt	Obec, NNO, PO, CPO
Předpoklad realizace:	- politická podpora
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	Opatření je částečně naplňováno prostřednictvím projektu SKP-CENTRA: „Služby podpory bydlení v Moravské Třebové“ – realizace 1. 7. 2020 až 30. 6. 2022. Aktivita projektu „Platforma pro dostupné bydlení“ je určitým koordinačním prvkem, nejsou zde však zapojeni všichni místní aktéři, ani např. zástupci okolních obcí. V danou chvíli absentuje politická podpora a téma zůstává v rukou NNO.
Opatření 5.3.3	Je vytvořen systém přidělování městských bytů s ohledem na všechny cílové skupiny. Vyjasněny budou podmínky a pravidla přidělování bytů. Dojde k revizi pravidel přidělování bytů i prodlužování nájemních smluv (prodlužování na delší dobu než 1 měsíc). Pro získání obecního bytu existuje možnost splátkového kalendáře.
Zdroj finančního krytí:	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1; bez finančního krytí
Implementační subjekt	Obec
Předpoklad realizace:	- politická podpora, koordinace zapojených subjektů
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	Opatření bylo částečně naplněno se změnou systému přidělování městských bytů v r. 2019, kdy ten současný dokáže flexibilně reagovat na nejohroženější zájemce o byt. Jasná struktura zahrnující všechny CS, opřená o bytovou koncepci, a dále jednoznačná pravidla a kritéria přidělování bytů, však absentuje.

Kromě v tabulce uvedených projektů nepřímě přináší pozitivní změny v situaci bydlení další tři realizované projekty v rámci KPSVL:

- Charita Moravská Třebová: „*Rodina spolu*“²⁰ – realizace 1. 3. 2020 až 30. 6. 2022. V rámci projektu byla posílena služba SAS RD a dále je realizována terapeutická podpora klientů této služby a také podpora komunity v komunitní zahradě.
- Charita Moravská Třebová: „*Řešíme dluhy v Moravské Třebové*“²¹ – realizace 1. 7. 2020 až 30. 6. 2022. V rámci projektu byla posílena kapacita Občanské poradny a rozšířeno dluhové poradenství o terénní formu.
- Květná zahrada, z.ú.: „*Hledáme řešení v Moravské Třebové*“²² – realizace 1. 7. 2020 až 30. 6. 2022. V rámci projektu je poskytováno individuální a skupinové poradenství v oblasti zaměstnanosti.

²⁰ R.č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0016043

²¹ R.č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0016200

²² R.č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0016193

6 Hlavní zjištění

SPSZ neoperuje přímo s termínem dopad, jasně a konkrétně však definuje strategické cíle a také možné ukazatele změn v oblasti bydlení. Konkrétně se jedná o strategický cíl č. 5, který je formulován jako „Dostatek bytů a dostatečná kapacita sociálních služeb pro cílovou skupinu osob bez bydlení a ohrožených ztrátou bydlení v rámci systému dostupného bydlení“. Možné ukazatele změny jsou následující:

- Zvýšená dostupnost standardního bydlení pro uchazeče aktivně řešící nepříznivou sociální situaci.
- Zvýšení motivace a možností osob bez domova a v nestandardních bytových podmínkách k získání standardního bydlení.
- Snížení počtu osob žijících bez domova a v substandardních bytových podmínkách.
- Minimalizace počtu osob, které se neudrží v bydlení alespoň 1 rok (vrátí se zpět do substandardního bydlení) a vypadnou mimo systém podpory bydlení.
- Zvýšená efektivita, kvalita a transparentnost bytové politiky města.

S ohledem na výše uvedené, dále na navrhovaná opatření a reálně realizované aktivity, stanovujeme dva dopady, které podrobíme hlubší analýze.

- **(1) Dostupné služby pro CS osoby ohrožené ztrátou bydlení, v bytové nouzi či zcela bez přístřeší;**
- **(2) Koncepční řešení bytové politiky města.**

Propojení cílů SPSZ, výstupů plánovaných a realizovaných opatření a definovaných dopadů, tak jak bylo zhodnoceno na základě evaluačního šetření, je ilustrováno ve schématu 2 *Evaluované návrhy opatření, výstupy a dopady* (viz Příloha 1). Návrhy opatření zde nejsou formulovány v jejich přesném znění, ale zjednodušeny pro zvýšení srozumitelnosti schématu. Dvě z nich, konkrétně opatření 5.2.1 a 5.2.2, jsou mírně zobecněna a uvedena jako jedno opatření.

6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení

6.1.1 Dopad 1 - Dostupné služby pro CS osoby ohrožené ztrátou bydlení, v bytové nouzi či zcela bez přístřeší

V následující kapitole podrobněji popíšeme realizovaná opatření, která, jak ukázalo evaluační šetření, v Moravské Třebové zpřístupnila služby pro CS osoby ohrožené ztrátou bydlení, v bytové nouzi či zcela bez přístřeší. Jedná se konkrétně o projekt organizace SKP-CENTRUM s názvem „Služby podpory bydlení v Moravské Třebové“, který je realizován od 1. 7. 2020. Informace o projektu čerpáme z provedených rozhovorů a také s výstupů monitoringu realizace projektů KPSVL, dokončeného v září 2021.

Projekt se k SPSZ váže k těmto specifickým cílům:

- 5.1: V Moravské Třebové se snižuje počet osob bez domova a lidí ohrožených jeho ztrátou prostřednictvím systému dostupného bydlení.
- 5.3: V Moravské Třebové je koncepčně uchopena bytová i sociální politika, město podporuje výstavbu.
- Oblast zdraví: 3.3: Vybudování chybějícího hygienického či sociálního zázemí pro osoby bez domova a v ohrožení bezdomovectví.

Projekt pracuje s CS přesně definovanou jako „osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách, kam spadají všechny osoby bez domova, osoby žijící v substandardní formě bydlení, osoby, kterým hrozí ztráta bydlení a další osoby v akutní bytové nouzi“. Tato kategorie odpovídá definici cílové skupiny v SPSZ, kde jsou dále detailněji specifikovány a určeny jejich počty. (SPSZ, s. 37) Klíčovými aktivitami projektu jsou:

- Realizace denního centra pro CS;
- Monitoring lokality, práce s cílovou skupinou v „Kontaktním centru bydlení“;
- Platforma pro dostupné bydlení a vytvoření koncepce bydlení.

Projektový tým tvoří dva úvazky sociálních pracovníků a dva úvazky pracovníků v sociálních službách. Ti zajišťují provoz denního centra, poskytují specializované poradenství v oblasti bydlení a podílí se na přípravě koncepčních materiálů a organizaci platformy. Prostory SKP-CENTRA (dále také SKP) jsou situovány v blízkosti centra města, organizace si je komerčně pronajímá.

Data, která přinesl monitoring, vypovídají o naplňování počtů klientů projektu a o celkově vysokém zájmu CS v Moravské Třebové o aktivity SKP. Celkem projekt k datu 31. 5. 2021 podpořil 106 osob. Denní centrum tak např. navštívilo 58 klientů, kteří prostory využili k osobní hygieně, praní nebo přípravě jídla. Bylo poskytnuto 113 konzultací v rámci prevence ztráty bydlení. Byly zrealizovány tři Platformy pro dostupné bydlení. Tato čísla lze považovat za příznivá vzhledem k tomu, že v Moravské Třebové jde o pilotní projekt tohoto typu a realizační tým se první měsíce projektového období musel zabývat personálním obsazováním a hledáním vhodných prostor a jejich vybavováním. Provoz služeb dále negativně ovlivňuje pandemická situace.

Pozitivně hodnocena je dále jedna z podaktivit projektu SKP a to práce na městské ubytovně. Pracovníci SKP zde ve spolupráci s vedoucí Odboru sociálních věcí a školství, Odborem majetku a investic jakožto majitelem budovy a Technickými službami jakožto správcem objektu, zahájili intenzivní práci ve smyslu poskytování individuálního poradenství, iniciování technických změn jako např. úprava ubytovacího řádu a všeobecně propojování odborů města, kdy je např. dobře nastavena komunikace při nezaplacení nájemného apod. Na ubytovně se dlouhodobě kumulují problémy sociálního charakteru a před vstupem SKP zde nepůsobila žádná podpůrná služba. Z provedených rozhovorů je patrné, že na ubytovně během této krátké doby došlo k významným pozitivním změnám.

Realizaci projektu lze tedy jednoznačně považovat za úspěšnou, organizace se v lokalitě etablovala, jiní oslovení aktéři ji považují za významného poskytovatele služeb a partnera

ke spolupráci. SKP ošetřuje do té doby jen částečně naplňované potřeby CS, které dlouhodobě existovaly bez větší pozornosti města a jiných místních aktérů. Vstup do Moravské Třebové inicioval bývalý starosta města v reakci na to, že ve městě existuje velká skupina osob z dané CS a zároveň absentují aktivity a sociální služby, které by nabízely pomoc a řešení.

Osoby z CS do té doby využívaly nabídky Františkánského kláštera, který poskytuje krizové bydlení a základní materiální pomoc. Zástupci města a poskytovatelé služeb tak dlouhodobě nebyli nuceni se problémy tohoto typu zabývat, protože byly těmito církevními aktivitami zčásti ošetřovány. Před třemi lety se však objevily obavy spjaté s názorem, že aktivní a pomáhající přístup kláštera se odvíjí především od osoby jeho tehdejšího představeného. Právě jeho odchod z Třebové aktivizoval tehdejší politickou reprezentaci, která si byla vědoma, že je nutné se touto oblastí začít systematicky zabývat. Nové vedení kláštera sice v pomáhajících aktivitách pokračuje, nicméně byl iniciován vstup SKP do Třebové a díky souběžnému začátku spolupráce města s ASZ organizace začala realizovat projekt v rámci KPSVL. Aktuálně probíhají jednání o zařazení služby sociální rehabilitace SKP do krajské sítě poskytovatelů služeb.

Považujeme nicméně za nutné zabývat se tím, že zodpovědnost ošetřovat potřeby občanů města, potýkajících se s problémy s bydlením, byla z významné části přenesena z města na neziskovou sféru. Většina opatření navrhovaných v SPSZ jsou cílena na zástupce města. Zde se částečně projevuje změna v politické reprezentaci. Ta minulá iniciovala vstup ASZ do Třebové právě s úmyslem zaměřit se na oblast bydlení. Také SPSZ je koncipováno tak, že klade množství úkolů a zodpovědnosti na odbory MÚ. V SPSZ je např. uvedena tato očekávaná změna:

„Sociální odbor disponuje dostatečným počtem pracovníků kompetentních k výkonu své práce, kteří dostávají pravidelnou odbornou, metodickou a supervizní podporu. Další návazné sociální služby jsou zmapovány a zavedeny s podporou města, je sledována jejich kvalita. Klienti mají všechny potřebné informace a podporu pro bydlení, stejně tak jsou o možnostech v oblasti bydlení v Moravské Třebové informováni všichni aktéři“. (SPSZ, s. 37)

Z výše uvedeného je patrné, že hlavním hybatelem změn mělo být právě město, které dále podporuje případné partnery ke spolupráci. V současnosti je situace taková, že hlavním aktérem na poli práce s osobami znevýhodněnými na trhu s bydlením, je nezisková sféra, konkrétně organizace SKP-CENTRUM.

Dalšími významnými aktéry, jejichž aktivity se podílí na zvyšování dostupnosti služeb pro CS, jsou:

- Františkánský klášter – i za současného vedení poskytuje krizové bydlení v prostorách kláštera a dlouhodobé bydlení pro rodiny s dětmi ve farních budovách. Zástupci kláštera jsou součástí LP, nečerpají však finance na projektové aktivity.
- Azylový dům pro rodiče s dětmi – v prvních měsících roku 2021 se azylový dům přestěhoval z Koclířova u Svitav právě do Moravské Třebové, kde se díky intervenci vedoucí Odboru sociálních věcí a školství podařilo najít vhodné prostory. Zástupci azylového domu se do LP ještě naplno nezapojili, jsou však zváni na setkání realizátorů projektů či na Platformy pro dostupné bydlení SKP.

- Projekt Města Moravská Třebová „Podpora sociálního začleňování v Moravské Třebové“ - v rámci projektu byly zřízeny dvě pozice domovníků, z nichž jeden působí na městské ubytovně a druhé v bytových domech v centru města. Domovníci svojí činností zvyšují kvalitu bydlení dané CS a také informují o dostupných službách ve městě.

Z uvedeného je patrné, že zástupci města se tématem taktéž částečně zabývají. Jsou to však především osobnosti vedoucí Odboru sociálních věcí a školství a také tajemnice města, které jsou držitelky projektu městského projektu, a všeobecně se angažují, síťují lokální aktéry, hledají koncepční řešení atd. Vedení města, které by mělo přijmout zodpovědnost za dané téma, je spíše pasivní a to i ve smyslu podpory těch, kteří o řešení nepříznivé situace v oblasti bydlení usilují. Město se nestalo nositelem žádné z navrhovaných aktivit z oblasti bydlení v SPSZ.

Pokud se znovu vrátíme k formulaci dopadu „Dostupné služby pro CS osoby ohrožené ztrátou bydlení, v bytové nouzi či zcela bez přístřeší“, lze shrnout, že implementace SPSZ prostřednictvím projektu organizace SKP-CENTRUM zpřístupňuje služby pro CS a to jak ve smyslu prevence, tak ošetření stávajících problémů. SKP nyní usiluje o zařazení do krajské sítě poskytovatelů sociálních služeb, aby získalo finanční podporu kraje a stabilitu na poli poskytovatelů. Podpora kraje však nebude možná bez alespoň částečné podpory města. Na zástupcích města bude tedy podstatné rozhodnutí, zda aktivity SKP, které prokazují svoji potřebnost, budou pokračovat. Možným řešením je dále usilování o podporu v rámci projektových výzev. Avšak v současné chvíli, kdy končí období čerpání z evropských sociálních fondů a nové začne pravděpodobně až v roce 2023, kdy budoucnost ASZ jakožto zprostředkovatele financí je taktéž nejistá, se jeví zařazení do krajské sítě jako jednoznačně stabilnější a jistější řešení.

Na závěr je nutné dodat, že existuje množství služeb pro CS, které implementací SPSZ v lokalitě nevznikly a jejichž potřeba je reflektována. V Moravské Třebové chybí krizové bydlení či noclehárna, chráněné bydlení, dále dostupné a startovací byty. Na městských bytech, které jsou často obsazeny sociálně znevýhodněnými občany města, by měla být plošně poskytovaná komplexní podpora. Koncepční řešení celého tématu je obsahem druhého definovaného dopadu.

6.1.2 Dopad 2 - Koncepční řešení bytové politiky města

Téma potřeby koncepčního řešení bytové politiky je vedle evaluovaného SPSZ součástí významných strategických dokumentů města, konkrétně Strategického plánu rozvoje města Moravská Třebová (srpen 2018) a Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Moravská Třebová 2019 – 2021. V těchto dokumentech se objevují návrhy opatření jako:

- Zajištění terénní práce a sociální rehabilitace v oblasti bydlení;
- Dostupné různé formy bydlení pro cílovou skupinu;
- Vytvoření systému přidělování městských bytů;
- Podpořit vznik sociálního bydlení;

- Podpora vzniku služby „chráněné bydlení“ a „podpora samostatného bydlení“.

Z toho je patrné, že vedení města a jiní významní lokální aktéři tuto potřebu dlouhodobě reflektují. Zároveň však k významnějším krokům nedošlo. ASZ zpracovala Podkladovou analýzu pro koncepci bydlení ještě před sepsáním memoranda o spolupráci. Zástupci města se zasadili o vnik služeb pro CS osoby ohrožené ztrátou bydlení iniciováním vstupu organizace SKP-CENTRUM do města. Koncepce však vytvořena nebyla, nevznikly nové byty, naopak pokračuje privatizace městského bytového fondu. Přesto byl proces koncepčního řešení bytové politiky města započat a to díky činnosti SKP-CENTRA v rámci realizovaného projektu „Služby podpory bydlení v Moravské Třebové“.

Pokusíme se shrnout, do jaké situace iniciativy SKP vstoupily. Z několika analytických dokumentů, které město nechalo vypracovat, jsou patrná důležitá témata k řešení. Ve městě je snižovaná dostupnost bytů pro běžné občany města, zástupci CS jsou pak na trhu s bydlením extrémně znevýhodněni. Jednou z možností pro CS, jak důstojně bydlet, je získat nájemní byt od města. Městský bytový fond však není velký a poptávka je vysoká. Byty jsou navíc nadále privatizovány, přestože se od tohoto způsobu hospodaření s obecními financemi většina měst již dávno odchýlila. Přidělování bytů navíc nepodléhá jasně nastaveným kritériím, o přidělování rozhoduje bytová komise a schvaluje ho rada města, existují názory o netransparentnosti tohoto systému. Naprosto absentuje bytová koncepce či koncepce sociálního bydlení. Městské bydlení nemá strukturovaně nastavenou spolupráci s jinými partnery ve městě (NNO, soukromý sektor) a všeobecně chybí koncept s jasně formulovanými cíli. Město disponuje strategickými dokumenty, které pojmenovávají palčivá témata k řešení a také navrhuji konkrétní řešení. Navrhovaná opatření však ve značné míře nejsou implementována, alespoň co do oblasti sociálního bydlení.

SKP vstoupilo do města v roce 2020 a poměrně rychle se zorientovalo v lokalitě. Jeho pracovníci započali realizaci projektu, který obsahuje také Platformu pro dostupné bydlení. Setkání platformy bylo zorganizováno celkem třikrát. Pro účely evaluace byly poskytnuty zápisy ze setkání, z nichž předkládáme stručné informace:

- 1. platforma – 12/2020 - 10 účastníků – téma současný stav ve městě, městské strategické dokumenty a definování sociálního bydlení
- 2. platforma – 3/2021 – 10 účastníků – příprava Koncepce pro dostupnější bydlení, problémy v oblasti bydlení ve městě
- 3. platforma – 9/2021 – 9 účastníků – vize spolupráce se soukromými pronajímateli a realitními makléři

Nástroj „Platformy pro dostupné bydlení“ již přináší reálné výsledky. Jak lze usuzovat z názorů jeho účastníků, jde o prostor ke sdílení a předávání informací, ale především o společnou práci na konkrétních opatřeních. V současné době (listopad 2021) je dokončována Koncepce lepší dostupnosti bydlení ve městě Moravská Třebová“. Na třetí setkání platformy se podařilo přizvat také zástupce soukromého sektoru a je rozpracována konkrétní podoba spolupráce, kdy by soukromí pronajímatelé mohli poskytovat prostory a sociální pracovníci v nich nabízet podporu a plnit roli prostředníka mezi nájemníkem a nájemcem.

Organizace SKP-CENTRUM posunula během své krátké působnosti téma bydlení pozitivním směrem a je příležitostí pro město výsledky její práce uchopit a aktivně s nimi pracovat. Město by nyní mělo převzít zodpovědnost a reagovat na potřeby svých občanů. Proces tvorby koncepce probíhal ve spolupráci s městem, především však s vedoucí Odboru sociálních věcí a školství a tajemnicí. Bude ale na vyšším vedení, zda koncepci přijme jako účinný nástroj řešení a bude usilovat o její implementaci.

Obsah koncepce v době tvorby evaluační zprávy ještě nebyl znám. Z evaluačního šetření vyvstala některá témata k oblasti bydlení, která bychom z pohledu evaluace doporučili v koncepci obsáhnout a které se zde pokusíme v bodech shrnout:

- Považujeme za nutné aktivnější zapojení města v tvorbě koncepčního řešení dané problematiky.
- Doporučujeme pokračovat v dobře započaté spolupráci se soukromým sektorem, který už nyní sehrává klíčovou roli v řešení bydlení pro CS (např. poskytuje prostory NNO).
- Město by nemělo pokračovat v rozprodávání bytového fondu, ten stávající spravovat tak, aby byly efektivně využívány finance získané z nájmu.
- Část fondu by měla být vyčleněna na byty sociální a v nich by měla být poskytována komplexní podpora nájemníkům
- Měl by být vytvořen transparentní, jasně strukturovaný systém přidělování městských (a později sociálních) bytů.
- Město by mělo vybudovat (či iniciovat a podílet se na vybudování) další byty pro znevýhodněné občany a to za pomoci podpory z dotačních titulů, pokud výstavbu rozpočet města neumožňuje.
- Ze strany města by měla být poskytována podpora významným partnerům ke spolupráci jako je NNO SKP-CENTRUM či Františkánský klášter. Tyto instituce doposud ošetřují palčivé problémy, které by bez této podpory pravděpodobně narůstaly a přinášely další, sekundární problémy.

Dopad „koncepční řešení bytové politiky“ tedy nelze vyhodnocovat vzhledem k tomu, že konkrétní opatření jsou teprve ve fázi procesů. Lze však konstatovat, že intervence SKP-CENTRA ve městě přinesla významné pozitivní změny. Nyní je otázkou, zda a jak převzímou iniciativu klíčoví zástupci města, kteří mohou být hybateli dalších změn k lepšímu.

6.2 Naplňování cílů KPSVL

6.2.1 Adresnost a relevance

Princip adresnosti a relevance lze při hodnocení intervence ASZ v Moravské Třebové, a především realizace evaluovaných opatření, považovat za naplněný. Všechny analytické dokumenty zcela jasně poukazují na početnou skupinu osob, které jsou znevýhodněny na běžném trhu s bydlením, nebo které jsou přímo ohroženy ztrátou bydlení či jsou zcela bez přístřeší. Před vstupem ASZ do lokality pro tuto CS v Moravské Třebové neexistovaly specializované služby. Tuto absenci kompenzoval Františkánský klášter, který nabízí krizové bydlení a základní materiální pomoc, a ošetřuje tak nejpalčivější problémy.

Až personální změny v klášteře a aktivní a prosociální vedení města byly impulsem k přizvání odborníků na toto téma do města. Pardubická organizace SKP-CENTRUM vstoupila do Moravské Třebové a stala se klíčovým aktérem ve vznikajícím Lokálním partnerství a hlavním řešitelem oblasti bydlení ve městě. Úspěšnost běžícího projektu s názvem „Služby podpory bydlení v Moravské Třebové“ vypovídá o relevanci a efektivitě opatření, dle zjištěných dat reaguje na nejpodstatnější potřeby osob ohrožených ztrátou bydlení ve městě. Bylo zřízeno denní centrum, je nabízeno specializované poradenství, formuje se platforma s ambicí koncepčního řešení bytové situace ve městě.

V širším kontextu jsou však opatření adresována pouze určitému segmentu početné skupiny občanů Moravské Třebové, která se potýká s bariérami na trhu s bydlením. V textu evaluační zprávy opakovaně zdůrazňujeme, že je nutné, aby bylo téma řešeno ve své komplexnosti a za zapojení všech relevantních aktérů a to především města. Moravská Třebová postrádá dostupné a sociální byty, startovací byty, chráněné bydlení, noclehárnu a další opatření, která by reagovala na reflektované potřeby obyvatel města.

6.2.2 Konzistence s potřebami

Soudě z výsledků provedeného monitoringu, realizovaná opatření adekvátně reagují na potřeby CS. Projekty byly vhodně nastaveny, aktivity jsou optimálně využívány a přinášejí výsledky. Jak jsme již uvedli v předcházející podkapitole, jde však pouze o segment dlouhodobě nenaplňovaných potřeb CS. Denní centrum a specializované poradenství SKP ošetřuje především potřeby nejpotřebnějšího segmentu CS. Tyto aktivity se zaměřují spíše na důsledky systémových limitů.

Snahu zabývat se bydlením v širším rámci a pro širší skupinu obyvatel má Platforma pro dostupné bydlení SKP, v rámci které vzniká bytová koncepce adresovaná zástupcům města. V době evaluačního šetření byla koncepce dokončována a její obsah nebyl znám. Bytová koncepce by mohla poukázat na komplexnost tématu a pokusit se konzistenci s potřebami systémově optimalizovat. Akutní potřebou osob bez domova je sice místo k přespání v zimních měsících, jejich reálnou a hlavní potřebou je však důstojné a stabilní bydlení. Pokud je obtížné najít si ve městě bydlení pro mladé páry nebo nízkopříjmovou pracující rodinu, pro bezdomovce je vidina běžného bydlení takřka mizivá. Není tedy možné zaměřit pozornost pouze na krizové bydlení, které ve městě není strukturálně řešeno, ale je nutné, aby existovala nabídka sociálních či dostupných bytů spolu s nabídkou podpory sociálních pracovníků.

Implementace SPSZ tedy jednoznačně zareagovala na reflektované potřeby určitého segmentu CS. Místní aktéři a také výsledky tohoto evaluačního šetření však poukazují na mnohé další potřeby, které je nutné detailně zmapovat a adekvátně na ně reagovat. Některé tyto potřeby se přesouvají z krátkodobých projektových a měkkých opatření do sféry markantnějších investičních vstupů, které jsou obvykle součástí agendy města, nebo se na jejich podobě zástupci města alespoň aktivně podílejí. Předpokladem je tedy aktivní přístup města.

6.2.3 Koordinace a synergie na úrovni opatření

V oblasti synergie a koordinace prošla Moravská Třebová významnými pozitivními změnami a to i přes náročnost pandemického období. Příčiny lze sledovat v několika podstatných aspektech. Těmi jsou:

(1) Příznivé politické klima

Minulý starosta města inicioval vstup ASZ do lokality a aktivně se zapojil při vznikajícím Lokálním partnerství a tvorbě strategických materiálů. Starosta také přizval do Moravské Třebové pardubickou organizaci SKP-CENTRUM, která se stala hlavním držitelem tématu bydlení. Politická reprezentace se sice změnila, nastartované procesy však nebyly přerušeny. Držitelem vize a reálným činitelem většiny opatření v rámci MÚ jsou aktuálně tajemnice města a vedoucí Odboru sociálních věcí a školství.

(2) Vznik Odboru sociálních věcí a školství a vhodné obsazení pozice jeho vedoucí

Paralelně se vstupem ASZ do města byl na MÚ ustanoven nový Odbor sociálních věcí a školství, kdy předtím tato agenda neměla autonomní postavení a spadala pod jiné odbory a oddělení. Pozice vedoucí pracovníce byla obsazena osobou se zkušenostmi s metodou síťování a s velmi dobrou znalostí sociálních a souvisejících služeb. Ta dle zjištěných dat citlivě propojuje všechny aktéry ze sociální oblasti v Moravské Třebové, vytváří operativní pracovní skupiny, iniciuje inovativní opatření a vyjednává s vedením města o navrhovaných změnách. Vedoucí odboru je zároveň manažerkou SPSZ.

(3) Vstup ASZ a vhodné rozložení sil mezi lokálními aktéry

ASZ do lokality vneslo nástroj Lokálního partnerství a model tematických pracovních skupin, který se v Třebové úspěšně implementuje. Na podobu a frekvenci schůzek měly negativní vliv personální obměny na pozicích lokálního konzultanta a metodika, nicméně se ve městě podařilo vytvořit funkční tým, který komplexně a strukturovaně ošetřuje jednotlivé oblasti sociálního začleňování. Lokální aktéři se dohodli na rozložení témat bydlení, zaměstnanosti, sociálních služeb a komunitní práce tak, aby odpovídaly zkušenostem a dovednostem jednotlivých poskytovatelů a zároveň byla zajištěna udržitelnost. Oblast zaměstnanosti se stala tématem pro zástupce organizace Květná zahrada, sociální služby včetně dluhového poradenství ošetřují zástupci Charity, komunitní práci se zabývá samotné město a bydlení je doménou zkušené organizace SKP-CENTRUM. Zástupci jednotlivých organizací mezi sebou aktivně komunikují a setkávají se na „setkáních realizátorů projektů“, kde si vyměňují zkušenosti a vzájemně se informují.

Koordinace a od ní odvislá synergie byla tedy úspěšně nastartována. Oslovení respondenti hovoří o tom, že v minulosti tento spolupracující přístup ve městě zcela absentoval. Chyběl koordinační prvek (který dle našich zjištění nekompensovalo ani Komunitní plánování sociálních služeb) a neexistovala vůle pracovat synergicky. Autonomně v rámci své agendy pracovala Charita, městský úřad, ÚP, Františkánský klášter. Soudě z provedených rozhovorů a také z účasti na jednom se „setkání realizátorů projektů“ lokální aktéři nyní spolupracují synergicky a jsou kvalitně koordinováni tandemem lokální konzultantky a vedoucí Odboru sociálních věcí a školství a manažerky SPSZ v jedné osobě. Zástupci organizací o sobě mají povědomí, jsou provázáni dílčími aktivitami, odkazují na sebe vzájemně klienty a také ošetřují vyvstálé problémy (např. při dublování služby). Limity jsme však zaznamenali v některých konkrétních mechanismech spolupráce a vztazích, konkrétně například v počátečním nepřijetí nové organizace SKP-CENTRUM do stávajících struktur sociálních služeb ve městě, existuje také menší důvěra v místní OSPOD.

6.2.4 Udržitelnost

Tam, kde je dobře nastavená koordinace a synergická spolupráce, vzniká prostor pro udržitelnost. Oslovení aktéři v rozhovorech uváděli, že se domnívají, že intervence ASZ a souhra dalších okolností v posledních třech letech položila základy pro stabilní a strukturovanou spolupráci na poli sociálního začleňování. Případný odchod ASZ z lokality nevnímají jako ohrožující, protože současné vztahy a mechanismy spolupráce lokálních aktérů jsou na takové úrovni, že za absence vnějšího facilitátora či koordinátora by měly pokračovat kontinuálně dál. Ze získaných dat a ze zúčastněného pozorování na „setkání realizátorů projektů“ lze tyto teze potvrdit.

Perspektivou konkrétních opatření, zejména tedy projektu SKP-CENTRA je navíc o udržitelnost usilováno v rámci zařazení do krajské sítě poskytovatelů sociálních služeb. Konkrétní výsledek žádosti bude znám až v prosinci 2021, nicméně z rozhovoru s vedoucím SKP lze usuzovat, že vznik sociální služby sociální rehabilitace podporované krajem je předpokládán. Ohrozit jej může rozhodnutí města finančně se nepodílet na provozu služby, což je podmínkou pro zařazení do krajské sítě služeb.

A právě zástupci města sehrávají v naplňování principu udržitelnosti naprosto klíčovou roli. Podpora aktivit SKP-CENTRA, které prokazují velkou potřebnost ve městě, je jen určitým segmentem. Aby totiž oblast bydlení (a nejen ona) mohla být komplexně řešena, je aktivita města nutná a to ve smyslu spolupráce s partnery, naplňování závazků plynoucích ze strategických dokumentů nebo realizace investičních projektů. Sledované období v lokalitě by pro zástupce města mělo být zprávou nejen o nutnosti přijmout zodpovědnost za oblast bydlení ve městě, ale také o existenci kvalitních organizací, které nabízejí spolupráci a dokonce naprosto konkrétní návrhy opatření.

Udržitelnost aktivit spojených s oblastí bydlení tedy není zaručena, existují však dvě reálné varianty, které by ji měly zajistit. Těmi jsou (1) zařazení do krajské sítě poskytovatelů sociálních služeb za podpory města nebo (2) usilování o finanční podporu z evropských sociálních fondů, např. v rámci obnovené spolupráce města s ASZ a KPSV+.

Udržitelnost prvků koordinace, synergie a efektivity považujeme za reálnou, ale zároveň významně odvislou od osobností tajemnice města a vedoucí Odboru sociálních věcí a školství.

6.3 Spolupráce aktérů a ASZ

Na úvod celkového zhodnocení spolupráce lokálních aktérů s ASZ uvádíme citace ze dvou různých rozhovorů s respondenty.

„Protože samozřejmě to, že tady není všechno dobře, nebo v téhle oblasti že to není uchopené dobře, to jsme tak nějak tušili, ale tušili jsme to velice laicky. Starosta, myslím minulý starosta, také určitě laicky, protože on také není z této branže. Takže on to vnímal, spíš měl zprávy od řadových občanů, které si nějakým způsobem analyzoval, ale v tomhle ta role Agentury byla velká.“ (citace z rozhovoru)

„Takže v tomhle spatřuji obrovský přínos, že jste v podstatě popsali situaci a ukázali směr, kterým by bylo vhodné se vydat. Což je ten základ pro to, aby ve chvíli, kdy přijde někdo, kdo má ochotu se těch témat chopit, což bylo to politické vedení nepochybně, tak pak se s tím dá pracovat. V tomhle směru se podle mě ta Moravská posunula hodně. I řekl bych, na úrovni kraje je to také vnímané.“ (citace z rozhovoru)

Spolupráce prochází spíše ranými fázemi, Agentura započala práci v lokalitě teprve v roce 2019 a realizovaná opatření se potýkají s některými problémy typickými pro pilotní projekty. Do tohoto krátkého období navíc vstoupila pandemie onemocnění covid-19 a přinesla mnohé překážky v práci s klienty, v organizování setkání, v provozu služeb. Přesto jej lze všeobecně považovat za velice úspěšné a to zejména díky vysoké aktivitě několika klíčových aktérů. Těmi jsou především realizátoři projektů, tajemnice města a vedoucí Odboru sociálních věcí a školství.

Podstatným milníkem v období spolupráce s ASZ je změna politické reprezentace. Ze zjištěných dat je patrné, že vize aktivně a komplexně řešit sociální začleňování ve městě byla doménou předešlé, nikoliv stávající garnitury města. Zejména starosta inicioval vstup ASZ do města, prosadil sepsání memoranda a aktivně se podílel na podobě strategických dokumentů. Současní zástupci města, soudě z rozhovorů, prioritizují odlišně. Zároveň však do probíhajících procesů nezasahují, daná oblast je součástí agendy Odboru sociálních věcí a školství. V jednáních je pokračování ve spolupráci s ASZ.

Naším doporučením vedení města je vystoupit z pasivní role a aktivně se zapojit do řešení sociální problematiky. Projektové aktivity neziskových organizací a kvalitní a aktivní práce několika málo zaměstnanců města nemůže plně kompenzovat nenaplněné potřeby CS úzce související s potřebou komplexního řešení sociálního začleňování ve městě.

Použijeme-li výrok z výše uvedené citace, „ASZ ukázala směr“. Lokální aktéři projevují značnou vůli ke spolupráci. Již v minulosti reflektované potřeby CS jsou realizovanými aktivitami potvrzovány a částečně naplňovány. V Moravské Třebové tedy existuje velmi dobrý základ pro komplexní práci s CS. Spolupráce pravděpodobně bude pokračovat, její efektivita se však do značné míry odvíjí od aktivního zapojení vedení města.

Závěrem shrnutí silných a slabých stránek lokálního partnerství v Moravské Třebové:

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
▪ Vznik samostatného Odboru sociálních věcí a školství s aktivním vedením ▪ Vstup nových organizací do lokality a jejich úspěšné etablování v lokalitě ▪ Kvalitní koordinace lokálního partnerství, aktivní a synergická spolupráce zástupců jednotlivých organizací ▪ Posílení či zavedení služeb SAS RD, dluhové poradenství, specializované poradenství v oblasti bydlení, zkompetentňování CS ke vstupu na trh práce, realizace komunitní práce ▪ Snahy o koncepční řešení dostupnosti bydlení v lokalitě ▪ Vůle soukromého bytového sektoru spolupracovat s NNO ▪ Zvýšení povědomí o službách mezi zúčastněnými aktéry	▪ Pasivní přístup vedení města, nízká podpora NNO ▪ Časově omezené projektové aktivity bez jistoty pokračování ▪ Absence některých služeb, např. noclehárny ▪ Absence sociálních a dostupných bytů ▪ Nenaplnění závazků plynoucích ze strategických dokumentů města ▪ Dlouhodobá potřeba koncepčního řešení bytové politiky města ▪ Privatizace městského bytového fondu ▪ Nejistá budoucnost ASZ ▪ Není možné systematicky prokázat dopady opatření, protože jsou aktuálně v realizaci

7 Závěry evaluace a doporučení

Evaluační zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s městem Moravská Třebová v letech 2019 – 2021 na základě analýzy výstupů implementace Strategického plánu sociálního začleňování, konkrétně implementace opatření, která se týkají oblasti bydlení. Ve zprávě je evaluována probíhající realizace opatření a dosahování strategických cílů. Cílem zprávy bylo především popsat nastavené procesy a dosavadní efektivitu jednotlivých opatření a jejich vliv na dosažení plánovaných dopadů, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli podpory a tvůrcům národních sociálních politik.

Úvodní část zprávy je věnovaná obecné charakteristice lokality, popisu sociálního vyloučení, popisu hlavních témat v oblasti bydlení, zaměstnanosti, dluhů a sociálních služeb. V kapitole jsou uvedena některá aktuální statistická data, která popisovaný stav dokreslují. Nejvýznamnějšími sděleními této části, vztahujícími se k tématu bydlení, je absence koncepčního řešení bydlení ve městě, neefektivně využívaný a nadále rozprodávaný městský bytový fond a existence početné skupiny obyvatel potýkající se s bariérami na trhu s bydlením.

Plnění navrhovaných opatření v SPSZ byla znázorněna v Tabulce 4 *Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení*, z které je patrné, že větší část navrhovaných aktivit je úplně nebo alespoň částečně realizována. SPSZ bylo koncipováno tak, aby hlavním hybatelem změn bylo město, nicméně hlavní iniciativa je v současnosti především v rukou neziskové

sféry. Realizátorem většiny opatření je pardubická nezisková organizace SKP-CENTRUM, o.p.s., která v Moravské Třebové působí teprve třetím rokem.

Tato organizace v rámci KPSVL realizuje projekt s názvem „*Služby podpory bydlení v Moravské Třebové*“, jehož klíčovými aktivitami jsou (1) realizace denního centra pro CS, (2) monitoring lokality a práce s CS v „Kontaktním centru bydlení“ a (3) Platforma pro dostupné bydlení a vytvoření koncepce bydlení.

Na základě cílů SPSZ a těchto projektových aktivit byly definovány dva dopady, které byly následně podrobeny hlubší analýze:

- Dostupné služby pro CS osoby ohrožené ztrátou bydlení, v bytové nouzi či zcela bez přístřeší;
- Koncepční řešení bytové politiky města.

První dopad byl evaluačním šetřením vyhodnocen jako naplňovaný. První dvě aktivity projektu SKP ošetřují potřeby nejpotřebnějších obyvatel města. Agenturou provedený monitoring projektů KPSVL prokázal vysoký zájem CS o nabízené služby. Je však reflektováno množství jiných služeb a opatření, které ve sledovaném období nebyly předmětem řešení (např. noclehárna). Tematizována by měla být také udržitelnost realizovaných aktivit.

O druhý dopad usiluje třetí aktivita projektu SKP. V rámci Platformy pro dostupné bydlení jsou propojováni aktéři na poli práce s CS, jsou zapojováni zástupci soukromého sektoru a především je vytvářena koncepce dostupného bydlení adresována zástupcům města. V době evaluačního šetření nebyla jiná opatření směřující ke koncepčnímu uchopení bytové politiky města zaznamenána.

Doporučení, která vzešla z evaluačního šetření, jsou následující:

(1) Projektové aktivity SKP-CENTRA naplňují jen některé potřeby osob ohrožených ztrátou bydlení. Pokud má být jejich situace dlouhodobě ošetřena, jsou nutné návazné služby a především nabídka sociálního či dostupného bydlení. Zástupci města by se ve spolupráci s SKP a soukromým sektorem měli těmito limity zabývat.

(2) Dalším doporučením adresovaným zástupcům města je finanční a všeobecná podpora realizovaných aktivit, prokazujících potřebnost ve městě. Podporou města bude také významně sníženo riziko jejich nepokračování.

(3) Zástupcům města dále doporučujeme aktivně se zabývat koncepcí bydlení vytvořenou iniciativami SKP-CENTRA. Koncepce by měla ošetřovat dílčí témata, jako jsou chybějící byty, nedostatečná práce s městským bytovým fondem, privatizace tohoto fondu, revize systému přidělování městských bytů a další. Město by mělo zaměřit pozornost nejen na CS osob ohrožených sociálním vyloučením, ale také na širokou veřejnost, která se taktéž potýká s bariérami na trhu s bydlením.

(4) Vzhledem k tomu, že je dostupnost bydlení tématem pro širokou veřejnost, místní aktéři by mohli zvážit také zřízení „kontaktního centra bydlení“ (např. po vzoru Magistrátu města Brna²³). „Bytová kancelář“ by byla zastřešena Odborem majetku a investic či Odborem pro sociální

²³ Vice na stránkách MMB, viz <https://www.bрно.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-3-namestka-primatorky/bytovy-odbor/>

věci a školství a nabízela by veškeré informace o možnostech bydlení ve městě a okolí, ale především také přímo zprostředkovávala sociální a dostupné byty vyčleněné z městského bytového fondu.

Seznam tabulek

Tabulka 1 Hodnoty nezaměstnanosti v Moravské Třebové k prosinci 2018 - 2020.....	7
Tabulka 2 Hodnoty nezaměstnanosti v Moravské Třebové k prosinci 2017 - 2020.....	8
Tabulka 3 Průměrné počty vyplacených dávek PnB a PnŽ v Moravské Třebové v letech 2019 - 2021	10
Tabulka 4 Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení	19

Seznam schémat

Schéma 1 Postup při stanovování dopadů intervencí	14
---	----

Seznam příloh

Příloha 1: Schéma 2 Evaluované cíle, výstupy a dopady

Seznam literatury

ASZ, 2018. Podkladová analýza k připravované koncepci bydlení města Moravská Třebová. [online] Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Podkladova_analyza_bydleni_Moravska_Trebova.pdf

ASZ, 2019. Strategický plán sociálního začleňování města Moravská Třebová pro období 2019 – 2022. [online] Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/strategicky-plan-socialniho-zaclenovani-moravska-trebova-2019/>

ASZ, 2019. Vstupní analýza Moravská Třebová. [online] Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/vstupni-analyza-moravska-trebova-vzdalena-dilci-podpora-pdf/>

Město Moravská Třebová, 2018. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb města Moravská Třebová. [online] Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/moravska-trebova/strategie/strednedoby-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-mesta-moravska-trebova-na-obdobi-2019-2021>

Město Moravská Třebová, 2018. Strategický plán rozvoje města Moravská Třebová . [online] Dostupné z: <https://www.moravskatrebova.cz/cs/urad-a-samosprava/otevrena-radnice/strategicke-rozvojove-dokumenty/strategicky-plan-rozvoje-mesta.html>

Štolfová, A., Konečný, P., 2018. Rukověť evaluátora, Interní dokument.

Další dostupné webové stránky:

Agentura pro sociální začleňování. [online] Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz>

Český statistický úřad. [online] Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

Mapa bankrotů. [online] Dostupné z: <http://www.mapabankrotu.cz/>

Mapa exekucí. [online] Dostupné z: <http://mapaexekuci.cz>

Registr poskytovatelů sociálních služeb MPSV. [online] Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/registr-poskytovatelu-sluzeb>

Regiony ČR s intenzivní podporou ze strany státu. [online] Dostupné z: <https://www.jvmrpic.cz/regiony-cr-s-intenzivni-podporou-ze-strany-statu>

Příloha 1

Schéma 2 Evaluované opatření, výstupy a dopady

